

Konfliktní situace ve škole - kulturní konflikt

Dana BITTNEROVÁ

Ústav pedagogických a psychologických výzkumů, Pedagogická fakulta UK,
Praha

Vstupuje-li do školy "školní etnograf" vyzbrojen antropologickým pohledem, spatřuje ve svém výzkumném terénu autonomní sociální organismus. V něm může pak zcela jasně odlišit dvě základní sociální skupiny skupinu žáků a skupinu učitelů. Existence a soužití obou je v představě společnosti jednoznačně spojeno se schématem instituce školy a jednotným školním řádem.

Ve skutečnosti však tyto dvě, odlišně sociálně definované skupiny vyjednávají pravidla vzájemné spolupráce a společného života v aktuálních podmínkách, na konkrétním místě a v konkrétním čase.

K dohodě o normách chování v české státní škole dochází buď přímým slovním vymezením vztahů ze strany pozičně dominantní skupiny učitelů a jeho přijetím žáky, nebo při řešení náhle vzniklých konfliktů.

Konflikty působí jako jeden z nejzásadnějších momentů regulace vztahů a konstituování práv a povinností mezi učiteli a žáky. A právě při vymezování vzájemných pozic učitelů a žáků ve škole vystupují dosud skryté kulturní a sociální návyky, které odhalují vnitřní sociální strukturu obou skupin a místo těchto skupin v instituci školy.

Analýza konfliktních situací v instituci školy dokazuje existenci dvou subkultur. Žákovská subkultura je přitom vybudována jako věkově, lokálně (třída), společensky a kulturně provázaná skupina. Proto také konflikty mezi učiteli a žáky zasahují kromě individuality žáka právě sféry vazeb a kultury dětské skupiny. Zvláště snahy o utajení problematických událostí, které se odehrávají v kolektivu žáků, dokládají společenskou autonomii skupiny. Naopak učitelé konflikty vnímají v především v kontextu vlastní profese. Tedy z hlediska společenské identifikace skupina učitelů provázaná zvláště cílem vzdělávat a výchovně působit na žáky definuje své společenské postavení v instituci školy ve vztahu k žákům. Potom potvrzení rozhodujícího místa v instituci vystupuje pro učitele jako zásadní.

Učitel se staví do role nositele společenské normy, a neformuluje-li ji bezprostředně, stvrzuje vždy její platnost. Také míra závažnosti jednotlivých konfliktů, kterou učitel žákům zprostředkovává škálou výchovných opatření, odráží pedagogovu pozici v instituci školy. Skutečnost, že jakýkoli přestupek žáka, ať již porušení pravidel spolupráce v hodině nebo nedodržení norem slušného chování ve škole, může vždy přerůst v konflikt, při němž se učitel cítí zasažen a demonstrativně potvrzuje svoji autoritu, nabízí úvahu o sociálně nezakotveném postavení učitele ve společenské realitě žákovské subkultury.

REALIZACE PROBLÉMOVÉ VÝUKY V BIOLOGII

Věra ČÍŽKOVÁ

Katedra učitelství a didaktiky biologie, Přírodovědecká fakulta UK, Praha

Z hlediska funkce problémových úloh ve výchovně vzdělávacím procesu je nezbytným předpokladem pro jejich tvorbu v biologii zajištění následujících požadavků:

1. ujasnění výchovně vzdělávacího cíle úlohy
2. provedení obsahové analýzy tématu
3. stanovení předpokládaných vědomostí, dovedností a návyků žáků
4. respektování individuálních a věkových zvláštností žáků
5. zahrnutí motivačního aspektu